Līdzfinansē Eiropas Savienība
2027 Nacionālais attīstības plāns
Izglītības un zinātnes ministrija
Valsts izglītības attīstības aģentūra
Projekts Nr. 4.2.2.4/1/25/I/001 "Atbalsts izglītības kvalitātes attīstībai"

Monitoringa darbs Vienota skola 8. klasei 2025./2026. m.g. vērtēšanas kritēriji

Lasi tekstu un izpildi 1.–4. uzdevumu!

Kartogrāfijas attīstība un jauno jūras ceļu atklāšana renesanses laikmetā

1. XV gadsimtā Osmaņu impērijas paplašināšanās apgrūtināja eiropiešu ierastos tirdzniecības ceļus uz Āziju. Eiropā joprojām bija liels pieprasījums pēc zelta, sudraba, garšvielām un dārgakmeņiem, taču reliģisko konfliktu dēļ kristīgās Eiropas tirgotājiem arvien biežāk durvis uz Osmaņu impērijas kontrolētajām teritorijām bija slēgtas. Tāpēc Eiropas valstis sāka meklēt jaunus ceļus uz Āziju, lai apietu musulmaņu tirgotājus.
2. Lai atrastu jaunus jūras ceļus, eiropiešiem bija nepieciešamas labākas zināšanas par pasauli. Agrākās kartes bieži balstījās uz reliģiskiem priekšstatiem un nebija precīzas. Renesanses laikā Eiropā pieauga interese par pasaules izpēti un sāka attīstīties kartogrāfija.
3. Jūrniekiem bija vajadzīgas praktiskas un precīzas kartes. Kartogrāfi pētīja senos avotus, piemēram, antīkā zinātnieka Klaudija Ptolemaja darbus, kuros Zeme tika attēlota, izmantojot platuma un garuma līnijas. Tā varēja labāk noteikt atrašanās vietu uz Zemes.
4. Tajā pašā laikā tika veidotas jūras kartes, kurās precīzi attēloja krasta līnijas, ostas un jūras ceļus, lai kuģošana būtu drošāka un jūrnieki varētu vieglāk orientēties. Attālumus bieži mērīja līgās, lai jūrnieki varētu aptuveni aprēķināt ceļojuma ilgumu. Kartēs sāka izmantot mērogu. Sākumā attālumi tika attēloti aptuveni, bet XVI gadsimtā mērogs parādījās arī kā skaitliska attiecība.
5. Jūrnieki izmantoja dažādus navigācijas rīkus. Ar astrolabiju viņi noteica ģeogrāfisko platumu, vērojot Sauli vai Polārzvaigzni. Ar kompasu varēja noteikt virzienu, bet ar loti – izmērīt ūdens dziļumu, lai droši pietuvotos krastam. Flāmu kartogrāfs Gerhards Merkators 1569. gadā izveidoja Merkatora projekciju. Izmantojot šo projekciju, virzieni kartē tika attēloti precīzi, tāpēc tā bija ļoti noderīga jūrasbraucējiem. Tomēr šādā kartē teritorijas pie poliem izskatījās lielākas nekā patiesībā. Neraugoties uz to, Merkatora projekcija ievērojami atvieglo jūras ceļu plānošanu.
6. Jaunās kartes palīdzēja eiropiešiem doties tālos jūras braucienos un droši orientēties okeānos. Ceļojumu maršruti tika atzīmēti kartēs un papildināti ar jauniem atklājumiem, paplašinot zināšanas par pasauli.

(Tekstu sagatavojis monitoringa darba autoru kolektīvs)

1. uzdevums. (4 punkti)

Izraksti no teksta skaidrojumam atbilstošo jēdzienu!

Skaidrojums	Jēdziens
Ierīce ūdens dziļuma noteikšanai	
Sena attāluma mērvienība	
Instruments virziena noteikšanai	
Ierīce, ar kuru nosaka ģeogrāfisko platumu, vērojot Sauli vai Polārzvaigzni	

1. uzdevuma punktu vērtēšanas shēma		
Punkti	Kritērijs	Piemērs
0	Uzdevums nav pildīts. Atbilde neatbilst aprakstītajam kritērijam.	
1	Nosaukts skaidrojumam atbilstošs tekstā atrasts jēdziens.	Ierīce ūdens dziļuma noteikšanai – lote.
1	Nosaukts skaidrojumam atbilstošs tekstā atrasts jēdziens.	Sena attāluma mērvienība – līga.
1	Nosaukts skaidrojumam atbilstošs tekstā atrasts jēdziens.	Instruments virziena noteikšanai – kompass.
1	Nosaukts skaidrojumam atbilstošs tekstā atrasts jēdziens.	Ierīce, ar kuru nosaka ģeogrāfisko platumu, vērojot Sauli vai Polārzvaigzni – astrolabija
Kopā: 4		

2. uzdevums. (3 punkti)

Atzīmē ar ✓ apgalvojumus, kuri atbilst tekstam par kartogrāfijas attīstību un jaunu jūras ceļu atklāšanu renesanses laikmetā!

- ☐ Virziena noteikšanai izmantoja ziemeļblāzmu.
- ☐ Bija nepieciešams atrast jaunus tirdzniecības ceļus.
- ☐ Tika izveidotas precīzākas kartes.
- ☐ Tika izmantotas tikai uz reliģiskiem priekšstatiem balstītas kartes.
- ☐ Jūras braucienus ietekmēja zemestrīces.

☐ Izmantoja navigācijas instrumentus.

2. uzdevuma punktu vērtēšanas shēma		
Punkti	Kritērijs	Piemērs
0	Uzdevums nav pildīts. Atzīmēts neatbilstošs apgalvojums. Atzīmētas vairāk nekā trīs atbildes vai visas atbildes.	Virziena noteikšanai izmantoja ziemeļblāzmu; tika izmantotas tikai uz reliģiskiem priekšstatiem balstītas kartes; jūras braucienus ietekmēja zemestrīces.
1	Par katru pareizi atzīmētu apgalvojumu tiek piešķirts 1 punkts.	Bija nepieciešams atrast jaunus tirdzniecības ceļus.
1	Par katru pareizi atzīmētu apgalvojumu tiek piešķirts 1 punkts.	Tika izveidotas precīzākas kartes.
1	Par katru pareizi atzīmētu apgalvojumu tiek piešķirts 1 punkts.	Izmantoja navigācijas instrumentus.
Kopā: 3		

3. uzdevums. (2 punkti)

Veido jautājumus tā, lai uz tiem varētu atbildēt, izmantojot informāciju no 5. rindkopas!

3.1. Kad _____

3.2. Ko _____

3.1. uzdevuma punktu vērtēšanas shēma		
Punkti	Kritērijs	Piemērs
0	Uzdevums nav pildīts. Jautājums nav balstīts 5. rindkopas informācijā. Uz jautājumu nevar atbildēt, izmantojot doto tekstu. Jautājums neatbilst prasītajam jautājuma vārdam "Kad".	Kad eiropieši sāka meklēt jaunus tirdzniecības ceļus? (1. rindkopa) Kad tika izgudrots astrolabijs? (5. rindkopā nav informācijas.) Kāpēc izmantoja kompasu? (Neatbilst "Kad" formai.)
1	Izveidots loģisks jautājums ar jautājuma vārdu *Kad*, uz kuru var atbildēt, izmantojot 5. rindkopas informāciju	Kad tika izveidota Merkatora projekcija? Kad kartogrāfs Gerhards Merkators izveidoja Merkatora projekciju?
Kopā: 1		

3.2. uzdevuma punktu vērtēšanas shēma		
Punkti	Kritērijs	Piemērs
0	Uzdevums nav pildīts. Jautājums nav balstīts 5. rindkopas informācijā. Uz jautājumu nevar atbildēt, izmantojot doto tekstu. Jautājums neatbilst prasītajam jautājuma vārdam "Ko".	Ko pētīja kartogrāfi, lai izveidotu precīzākas kartes? (3.rindkopa) Ko jūrnieki tirgoja ceļojumu laikā? (5. rindkopā nav informācijas.) Kāpēc izmantoja kompasu? (Neatbilst "Ko" formai.)
1	Izveidots loģisks jautājums ar jautājuma vārdu *Ko*, uz kuru var atbildēt, izmantojot 5. rindkopas informāciju.	Ko izgudroja Merkators? Ko jūrnieki izmantoja, lai noteiktu ģeogrāfisko platumu? Ko jūrnieki izmantoja, lai noteiktu virzienu? Ko jūrnieki izmantoja, lai noteiktu ģeogrāfisko platumu? Ko atviegloja Merkatora projekcija? Ko jūrnieki izmantoja lai noteiktu virzienu? Ko mērīja ar astrolabiju? Ko varēja noteikt ar kompasu?
Kopā: 1		

4. uzdevums. (6 punkti) Atrodi tekstā un uzraksti atbilstošo informāciju! Nosauc 2 iemeslus, kāpēc eiropieši sāka meklēt jaunus jūras ceļus uz Āziju!

1)_____

2) _____

Nosauc 2 jaunievedumus kartēs, kuri padarīja tās precīzākas!

1) _____

2) _____

Nosauc 2 piemērus, kā jūrnieki orientējās jūras brauciena laikā!

1) _____

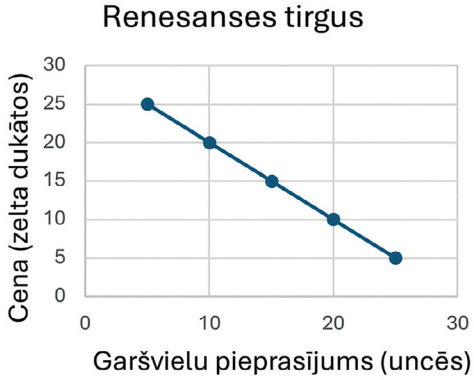
2) _____

4. uzdevuma punktu vērtēšanas shēma		
Punkti	Kritērijs	Piemērs
0	Atbilde nav sniegta vai sniegtā informācija neatbilst uzdevuma nosacījumiem.	

2	Uzrakstīts situācijai atbilstošs un tekstā atrodams iemesls (par katru iemeslu 1 punkts)	Ir uzrakstītas divas atbildes no šīm: Osmaņu impērijas paplašināšanās; liels pieprasījums Eiropā pēc zelta, sudraba, garšvielām un dārgakmeņiem; reliģiskie konflikti; kristīgās Eiropas tirgotājiem bija apgrūtināta vai liegta piekļuve Osmaņu impērijas teritorijām; nepieciešamība atrast jaunus tirdzniecības ceļus un apiet musulmaņu tirgotājus.
2	Uzrakstīts situācijai atbilstošs un tekstā atrodams jaunievedums kartēs (par katru jaunievedumu 1 punkts)	Ir uzrakstītas divas atbildes no šīm: precīzāk attēloja krasta līnijas, ostas un jūras ceļus; kartēs sāka izmantot mērogu; izmantoja Merkatora projekciju; kartēs izmantoja ģeogrāfiskā platuma un garuma līnijas.
2	Uzrakstīts situācijai atbilstošs un tekstā atrodams orientēšanās paņēmiens / piemērs (par katru piemēru 1 punkts)	Ir uzrakstītas divas atbildes no šīm: ar astrolabiju noteica ģeogrāfisko platumu; ar kompasu noteica virzienu; ar loti mērīja ūdens dziļumu un orientējās piekrastē; orientējās pēc Saules vai Polārzvaigznes.
Kopā: 6		

5. uzdevums. (4 punkti)

Izpēti diagrammu, izlasi nelielu aprakstu par garšvielām un izpildi uzdevumus!

Laikā, kad sākās Lielie ģeogrāfiskie atklājumi, tirgū parādījās garšvielas, kuras Eiropā bija reti sastopamas, bet ļoti kārotas. Tā kā piedāvājums bija mazs un ceļš no Āzijas – garš un bīstams, garšvielu cenas bija augstas. Cena par 1 unci garšvielu (apmēram 25–30 g) varēja sasniegt vienas dienas algu (1 zelta dukātu). Tādēļ cilvēki lielākoties varēja nopirkt tikai ierobežotu daudzumu garšvielu.

5.1. Precizē diagrammas nosaukumu “Renesanses tirgus” atbilstoši diagrammas saturam!

_____

_____

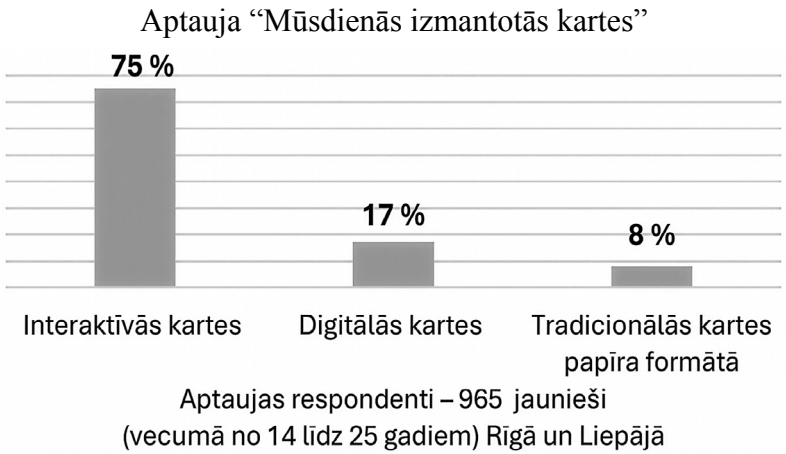
5.2. Skaidro, kā mainās pieprasījums pēc garšvielām, ja samazinās to cena! Pamato savu domu, izmantojot informāciju no diagrammas un apraksta!

5.1. uzdevuma punktu vērtēšanas shēma		
Punkti	Kritērijs	Piemērs
0	Uzdevums nav pildīts vai uzrakstīts diagrammas saturam neatbilstošs nosaukums.	Garšvielas
1	Uzrakstīts vispārīgs diagrammas saturam atbilstošs nosaukums, kas raksturo tikai vienu diagrammas satura aspektu vai nepilnīgi atspoguļo diagrammā ietverto informāciju.	Garšvielas tirgū. Garšvielu tirdzniecība. Garšvielu cenas. Garšvielu tirgus renesanses laikā.
2	Uzrakstīts precīzs diagrammas saturam atbilstošs nosaukums, kurā ietverti vairāki būtiski diagrammā attēlotie elementi.	*Garšvielu cena un pieprasījums renesanses tirgū.* *Garšvielu pieprasījums un cena renesanses laikmetā.* *Garšvielu cenas un pieprasījuma saistība renesanses tirgū.*
Kopā: 2		

5.2. uzdevuma snieguma līmeņu apraksts			
Līmenis	0	1	2
Snieguma apraksts	Uzdevums nav pildīts vai sniegtā atbilde neatbilst uzdevuma nosacījumiem. Atbilde nav saistīta ar cenas un pieprasījuma attiecību, neatspoguļo diagrammā vai tekstā sniegto informāciju vai ietver nekorektu skaidrojumu.	Pareizi izskaidrots, kā mainās pieprasījums, samazinoties garšvielu cenai, bet apgalvojums nav pamatots ar informāciju no abiem avotiem – diagrammas un apraksta.	Pareizi izskaidrots, kā mainās pieprasījums, samazinoties garšvielu cenai, un apgalvojums pamatots ar atbilstošu informāciju gan no diagrammas, gan apraksta.
Piemērs	Garšvielas kļūst dārgākas, ja cilvēki tās daudz pērk.	Samazinoties cenai, pieprasījums pēc garšvielām pieaug.	Samazinoties garšvielu cenai, pieprasījums pieaug. Diagrammā redzams, ka pie zemākas cenas pieprasītais daudzums ir lielāks, bet tekstā norādīts, ka augstās cenas dēļ cilvēki varēja nopirkt tikai ierobežotu daudzumu garšvielu.

6. uzdevums. (4 punkti)

Aplūko diagrammu un izpildi uzdevumus!

6.1. Nosaki un uzraksti, cik veci bija aptaujas dalībnieki!

_____

6.2. Nosaki un uzraksti, kuras aptaujā minētās kartes jaunieši izmanto visbiežāk un kuras – visretāk!

Visbiežāk: _____

Visretāk: _____

6.3. Uzraksti, kādi, tavuprāt, būtu aptaujas rezultāti, ja tā būtu veikta 21. gadsimta sākumā, kad interneta izmantošana telefonā nebija izplatīta! Pamato savas domas!

6.1. uzdevuma punktu vērtēšanas shēma		
Punkti	Kritērijs	Piemērs
0	Uzdevums nav izpildīts vai sniegtā atbilde neatbilst diagrammas nosaukumā norādītajai informācijai par respondentu vecumu.	Jaunieši, 965 jaunieši
1	Pareizi norādīts diagrammas nosaukumā minētais respondentu vecums.	14–25 gadus veci jaunieši
Kopā: 1		

6.2. uzdevuma punktu vērtēšanas shēma		
Punkti	Kritērijs	Piemērs
0	Uzdevums nav izpildīts vai sniegtā atbilde neatbilst diagrammā norādītajai informācijai.	
1	Pareizi noteikti abi diagrammā norādītie karšu veidi – visbiežāk un visretāk lietotais. Punktu piešķir tikai tad, ja pareizi nosaukti abi karšu veidi.	Visbiežāk – interaktīvās kartes, visretāk – tradicionālās papīra kartes.
Kopā: 1		

6.3. uzdevuma snieguma līmeņu apraksts			
Līmenis	**0**	**1**	**2**
Snieguma apraksts	Uzdevums nav izpildīts vai sniegtā atbilde neatbilst uzdevumam un nav loģiski pamatota.	Izveidots apraksts, kuru veido vispārīgs apgalvojums. Sniegta ļoti vispārīga atbilde, kas nepaskaidro konkrētas aptaujas rezultātu izmaiņas un nav pamatota.	Izveidots apraksts, kuru veido pieejamajai informācijai atbilstošs apgalvojums un loģisks pamatojums.
Piemērs	Visi lietotu tādas pašas kartes kā tagad, jo kartes nemainās.	Jaunieši 21. gadsimta sākumā interaktīvās kartes izmantoja daudz retāk.	Prognozētā atbilde var ietvert apgalvojumu, ka jaunieši 21. gadsimta sākumā interaktīvās kartes neizmantoja vispār, jo tās bija tikai attīstības sākumposmā, daudz dārgākas un grūtāk pieejamas, telefonos nebija pieejams internets, utt.

7. uzdevums. (12 punkti)

Iedomājies Hansu – jūrnieku no Rīgas, kas 16. gadsimtā kuģo pa visas pasaules jūrām un raksta vēstuli uz mājām! Uzraksti iedomātu Hansa vēstuli brālim, kurš ir tirgotājs Rīgā! Izmanto savā vēstulē vismaz divus faktus no teksta "Kartogrāfijas attīstība un jauno jūras ceļu atklāšana renesanses laikmetā" un diagrammu, kas dota 5. uzdevumā! Teksta apjoms – 100–120 vārdu

7. uzdevuma snieguma līmeņu apraksts				
Līmenis\ kritērijs	**Saturs**	**Teksta uzbūve un apjoms**	**Vārdu krājums**	**Atbilstība literārās valodas normām**
3	Uzdevuma nosacījumiem atbilstošs vēstules saturs, kas pamatots ar vismaz diviem faktiem no teksta.	Teksts ir strukturēts, ir ievēroti visi vēstules rakstīšanas nosacījumi (uzruna, ievads, galvenā daļa, atvadīšanās frāze, datums un paraksts), ir ievērotas atkāpes. Teksta apjoms atbilst prasītajam apjomam. Ja teksta apjoms pārsniedz 120 vārdus, tas neietekmē vērtējumu.	Vārdu krājums ir atbilstošs, daudzveidīgs un ļauj brīvi izteikt domu. Pieļaujama 1 vārda izvēles neprecizitāte. Izmantoti dažādas uzbūves teikumi.	Ir 1–2 ortogrāfijas, gramatikas un/vai interpunkcijas kļūdas. *Kļūdas, kuras atkārtojas, uzskata par vienu kļūdu. * Vietniekvārdu *Tu*, *Jūs* un to locījumu formu rakstības kļūdas skaita pie ortogrāfijas kļūdām.
2	Vēstules saturs daļēji atbilst tematam, iespējama atkārtošanās vai novirze no uzdevuma nosacījumiem, izmantots 1 fakts no teksta.	Teksts ir strukturēts, taču nav ievērots viens no vēstules rakstīšanas nosacījumiem vai nav ievērotas atkāpes. Teksta apjoms – 70–99 vārdi.	Izmantots vārdu krājums, kas ļauj saprotami izteikt domu. Vārdi lietoti atbilstoši situācijai. Ir pieļaujamas 2–3 vārdu izvēles neprecizitātes. Ir lietoti vismaz daži salikti teikumi.	Ir 3–5 ortogrāfijas, gramatikas un/vai interpunkcijas kļūdas
1	Vēstulē sniedz vispārīgus apgalvojumus, kuri ir daļēji saistīti ar uzdevuma nosacījumiem, pārsvarā pārrakstot uzdevuma tekstu.	Teksts nav strukturēts, nav ievēroti vairāki vēstules rakstīšanas nosacījumi, teksta apjoms: 50–69 vārdi. Pārējo kritēriju maksimālais iespējamo punktu skaits – 1 p.	Izmantots vārdu krājums, kas ļauj izteikt domu, tomēr tas ir ierobežots, piemēram, vieni un tie paši vārdi un frāzes lietoti atkārtoti. Ir 4–5 vārdu izvēles neprecizitātes. Izmantoti vienveidīgi teikumi.	Ir 6–8 ortogrāfijas, gramatikas un/vai interpunkcijas kļūdas.

0	Vēstules saturs neatbilst tematam vai uzdevuma nosacījumiem. Teksta saturs nav saprotams. Rokraksts nav salasāms.	Domas izteiktas haotiski. Lai uztvertu domu, vēstule jāpārlasa. Teksta apjoms: 49 vārdi vai mazāk (ja ir saskatāma domas virzība, bet teksta apjoms ir nepietiekams, par saturu piešķir 1 punktu, pārējos kritērijos – 0 punktu.)	Ir vairāk nekā 5 vārdu izvēles neprecizitātes. Izmanto tikai vienkāršas uzbūves teikumus.	Ir 9 un vairāk ortogrāfijas, gramatikas un/vai interpunkcijas kļūdas.